

Civil mozgalmak és az atomenergia

Tisztelt Elnök úr, tisztelt Hallgatóság!

Köszönöm a megtisztelő meghívást és külön köszönöm a jelenlévőknek, hogy a hagyományos konferenciarendezés szabályai szerint a végén elfogyó hallgatóság soraiba tartoznak és megtiszteltek a jelenlétükkel.

Közben én megkérdeztem és az elnök úr megnyugtatóan engem, hogy amit én most elmondok, az majd meg fog jelenni az interneten is. Tehát abban reménykedem, hogy ez a számomra nagyon kedves nyilvánosság – a mi rendezvényeinken is kb. ennyien szoktak lenni – meg fog sokszorozódni.

Ezt a címet nem én találtam ki, hanem a felkérésben szerepelt és ennek a címnek megfelelően igyekszem elmondani a mondandómat.

A megelőző tudományos előadásokban a politikai korrektség mérlegén gondosan kimért előadások hangzottak el. Én – hivatkozva Aszódi úrnak a nagyon szellemes megjegyzésére – igazi civil szervezetként, ezt gondoljuk magunkról –, megengedhetem magamnak, hogy nem egy politikailag korrekt beszédet tartok.

A „civil szervezetek” elvi definíciója: non-profit, kormányzattól független, önkéntes, a köz javára működő, önszabályozó, intézményi úton történő szerveződés. A civil szakmai szervezetek értelmiségi szakmai háttérrel rendelkeznek. Feladatuk – az én felfogásom szerint – egy szemléletformálás, szakmai megalapozott információk eljuttatása a lakossághoz. A szakmai érdekérvényesítés az inkább a kamaráknak a keretébe tartozik. A politikai nyomásgyakorlás az un. civil szervezeteknek is egy kedvenc foglalkozása. Ezek elvi definíciók. A gyakorlatban ebből szinte semmi vagy nagyon kevés érvényesül.

A szakmai szervezeteknél a társadalmi értelmiségi felelősség kérdése merül fel. Szívesen hivatkozok Bibó Istvánra, aki szerint *„különleges európai teljesítmény a hatalommal szemben nem pusztán szolgai viszonyban álló értelmiségi réteg kifejlődése...”*. Ez az európaiságnak egy nagyon fontos feltétele lenne. Sajnos Európa kultúrája és társadalma is hanyatló fázisban van és ennek megfelelően a szakmai és a civil szervezeteknek a döntő többsége nem tudta, nem tudja és talán nem is akarja az említett fontos szerepét betölteni. A mi civilizációnkra egyfajta tudatlanság és kettős kultúra jellemző. Itt szívesen ajánlom Szergényi Istvánnak a könyvét, ami a napokban jelent meg. Ő ebben kifejti, hogy a természettudományos műszaki és a humán kultúra egyre jobban elkülönül egymástól pedig mind a kettő elengedhetetlen része a mi civilizációnknak. Ez azért hátrányos – fejti ki és én egyetértek vele – mert az un. „humán értelmiségnek” a természettudósokénál nagyobb befolyása van a közvélekedésre. És itt egy friss információt szeretnék megosztani. A mi rendezvényünkkel párhuzamosan az Energiaklub a Novotelben tart

egy konferenciát, melyre így invitálnak: „Az Energiaklub szeretettel meghívja Önt a társadalom és bölcsészettudományok szerepe az atomenergiában” c. rendezvényre. Az internetről letöltöttem egy mondatot, melyet engedjenek meg, hogy felolvassak, hogy mi a célja ennek a rendezvénynek: „a közép-kelet európai térségben meg akarják határozni a társadalom- és bölcsészettudományokhoz kötődő kutatási prioritásokat az atomenergia területén.” Úgy tűnik, hogy ez alátámasztja, mintegy szemlélteti a fenti megállapításomat. Szergényi István felismerése nagyon is időszerű.

A hamis hiedelmek terjesztésében jelentősen közrejátszik a média, de sajnos sok értelmiségi közömbössége is a természettudományok iránt. A hamis propaganda hatására a nagyközönség a tudományosságot egyrészt túlzott bölcsességnek tekinti, miközben a legalapvetőbb természettudományi ismeretekkel sem rendelkezik. Ezt szoktam „modern tudatlanságnak” nevezni, ami az egyik melegágya mindannak a hamis propagandának, ami többek között az atomenergia ellen is folyik.

A szakma és a politika kapcsolata az un. szakmai társadalmi felelősség néhány gondolata van itt felvázolva. Először is a szakma és a politika nem választható el egymástól. Gyönyörű nyelvünk a „szakmapolitika” szóban ezt meg is fogalmazza. A politikai érdek mindenkor a hatalom, vagy a hatalmat gyakorlók mögött állók érdekeinek a megjelenítése. A globalizáció, tehát a privatizáció és a liberalizmus lényege, hogy a közösségi érdek helyébe a magán érdeket, a profit érdeket helyezte. A szakmai érv – a mi felfogásunk szerint – a társadalompolitikailag, vagyis a közös szempontjából azonos megoldások közötti választás esetén értelmezhető.

Az energetika súlyos társadalompolitikai kérdéseket vet fel. Ebben a szakmai civil szervezeteknek a feladata elsősorban a tervezett kormányzati intézkedések véleményezése és kritikája. Másodsorban következetes felvilágosító, ismeretterjesztő munka.

Néhány szót az Unióról is szükséges ebben az értelemben szólni. Az Európai Unió identitási és vezetői válságban vergődik, szinte semmi nem működik hatékonyan, folyamatos a végrehajtási impotencia. Állandóan új programokat fogalmaznak meg, jelesül az energetikában is, mindent bürokratikus eljárássorozattal fogadnak el. A nyilvánvaló sikertelenséget úgy leplezik, hogy emelik a célszámokat. Nincs közös értékmérő a szakmai érvelésre. A szakmai kérdésekben is a bizottság bürokratái döntenek és véleményeznek. A hivatalnokok szabad teret adnak a különféle érdekcsoportok törekvéseinek, hiszen ezektől függ, az un. politikai akarat is. A következmények nem számítanak, addigra lejár a mandátumuk. Egész Európát és így az EU vezető testületeit is áthatja az infantilis liberalizmus, ami naponta a legdurvább, legvadabb ésszerűtlen lépéseknek a forrása. Ez különösen érvényes a jobb sorsra érdemes értelmiségre. Lenin és Sztálin még hasznos idiótáknak nevezte őket, ma talán inkább helytálló a haszontalan idióták kifejezés. A folyamat fékezése

is heroikus küzdelmet igényel, nem a megállítása, fékezése, a felelős kulturális elittől, mindeközben nagyon kevés eszköz van a kezükben.

Az un. rendszerváltozás után, 2010-ig a magyar politika is a globalitás uralmának helyi képviselete volt. A magyar szakmai társadalmi szervezetek – miközben verbálisan a szakma és a politika szétválasztását hangsúlyozták – a rendszerváltozás után sajnos még esetenként a korábbiaknál is inkább az uralmi, azóta a globalo-liberális politika szolgálatába szegődtek. Sajnos sokszor a félrevezető média-energiapolitizálást támogatták, önként átadták helyüket a nem szakmai alapokon szerveződő un. civil szervezeteknek, amelyek emiatt is válhattak túlsúlyossá a média energiapolitizálásban.

A nemrég elhunyt Büki Gergely professzortól szeretnék egy fontos mondatot idézni: *„Az energetika fejlesztése nemzeti érdek és ezt csak akkor érhetjük el, ha a hazai energetika fejlesztésében maradéktalanul érvényesül az energetikusok értelmiségi felelőssége és szakmaisága.”* Végül itt a reklám helye: Társulatunk a nevében is vállalja a politizálás kifejezést, a politika eredeti értelmében. Ez az egy mondat az alapszabályunkban szerepel: *„célkitűzésünk, szakmai és közéleti tevékenység a nemzeti elkötelezettségű, környezetbarát energiapolitika kialakításának segítésére, (nem meghatározására, segítésére,) népszerűsítésére és védelmére a közjó érdekében.”*

A magyarországi villamos energia igények alapozzák meg az atomerőmű szükségességét. Az igényekkel kapcsolatban mi a következőket látjuk. A népesség örekszik, a lakosság, az energia felhasználók száma a természetes szaporulat hiányában csökken. A mai lakosság helyét sajnos jelentős idegen népesség fogja kitölteni. A környező országok magyar és nem magyar népessége be fog szivárogni, ha itt, mint reményeink szerint így lesz, élhető viszonyok lesznek. A napjainkban tapasztalható migrációs hullám, a sok negatív hatása mellett, alapvetően háttérbe szoríthatja a jelenleg a politikát uraló idegen érdekeknek való megfelelést is. Van remény arra, hogy némi teret enged az érték alapú kulturális életformának. A direkt meghirdetett cél az ország újraiparosítása csak mérsékelten növeli az igényt, hiszen nem valószínű, hogy az energiaigényes iparral valósul meg. Mi úgy becsüljük, hogy a mostani kereken 6 GWh csúcs 2090-re, az évezred végére 10 GWh-ra növekedhet, és a villamos energia igény ennek megfelelően a jelenlegi 43 TWh/év-ről kb. 70 TWh/év-re.

Mint ma már ez elhangzott, a villamos energia rendszer kapacitáshiányos, csak jelentős importtal biztosítható az ellátásbiztonság, vagyis erőművet építeni kell. Kérdés milyen erőműveket építsünk? Kétfajta termelési mód létezik szélsőséges megítélésben: az angyal a megújuló energia, az ördög az atomenergia.

A megújuló energiák hosszú távú lehetőségei erősen korlátozottak, hasonlóan a vízen energiához. A földgáz túl értékes és valószínűleg drága energiahordozó marad ahhoz, hogy számottevően növelje a szerepét.

Milyen erőműveket építsünk? Kézenfekvő a hazai lignit energiahordozónak a felhasználása, mert az stabil villamos energiatermelési önköltséget biztosít. A már megtervezett fejlesztés a virtuális környezetvédelmi mumus, az a bizonyos CO₂ kvóta miatt vált gazdaságtalanná. A lignit a környezeti hatások miatt jelenleg még nagy ellenkezést váltana ki, hasonló agitációnak lennénk tanúi, mint az atomerőmű esetében, ezért fontos, hogy növeljük a Mátrai Erőmű élettartamát, amíg csak lehet műszakilag és ameddig tart – szerencsére sokáig – a lignitkészlet. Ezt a fejlesztést napirenden kell tartani és kedvezőbb megítélési, finanszírozási un. piaci viszonyok esetén meg kell valósítani. Ez a határozott véleményünk.

A nukleáris energiatermelés a legjobb megoldás, mert gazdaságos, biztos a piacra jutása akár hogyan alakulnak is az árak. Pozitív társadalmi hatásai vannak. Ebből következik, hogy a Paks I. erőművet addig kell üzemeltetni, amíg csak a külső korlátok lehetővé teszik. Volt már itt szó az élettartam hosszabbításról, ez technikailag 30 éves élettartamra készült, tehát a jelenlegihez képest még plusz 10 év élettartam csak engedélyezés kérdése.

A Paks II. fejlesztése a magyar érdekű legnagyobb erőműfejlesztés megindítása széles társadalmi támogatottságú, igen jó döntés volt. A kockázatok teljes kezelésére azonban ez még egy ideig nem alkalmas, ezért elképzelhető, hogy rövid távú hatásokra, bizonyos gázturbinás egységek létesítése is szükséges. Kézenfekvően a Dunamenti Erőműben és ennek a lehetősége azáltal, hogy többségi állami tulajdonba került, megnyílt.

A paksi bővítéssel kapcsolatban fontos leszögezni, hogy a liberalizált energiapiacra a privát szereplők – akiknek nincs ellátási kötelezettségük – nem építenek erőművet. Ezért a felelős állam állampolgárai, a szavazók érdekében is kénytelen az ellátáshoz nélkülözhetetlen kapacitásokat létrehozni. Az erőműépítés köztudottan hosszú idő alatt megtérülő nagyon drága beruházás. Hazánk mai viszonyai között – különös tekintettel arra is, hogy az energia-iparban az utóbbi évtizedekben a privatizáció következtében a képződött nyereségnek a legnagyobb részét a külföldi tulajdonosok kivitték az országból, nincs pénz a fejlesztésre. Vagyis erőművet építeni csak hitelből tudunk.

Miért az oroszoktól és miért atomerőművet? Azért az oroszokkal szerződünk, mert – ma is elhangzott már – megfelelő technikai minőség mellett ők ajánlottak a piaci és az IMF kölcsönöknél kedvezőbb feltételekkel forrást. A magyar tulajdonba kerülő atomerőmű az energetika fejlesztésének minden alapkövetelményének megfelel. Az üzemanyag több irányú beszerezhetősége és tárolhatósága egyértelműen növeli az ellátásbiztonságot, csökkenti az importtól való függést. A klímavédők kedvéért – bár

én ebben nem hiszek, hogy a klímát így kellene megvédeni – megemlíthető, hogy az atomerőművi áramtermelés nem okoz üvegházhatású gázkibocsátást. Szinte érthetetlen, hogy az un. „környezetvédők” szerint, akik egyrészt a klímát akarják megvédeni, CO₂ ne legyen, de atomerőmű se legyen. A termelt áram ára rendkívül hosszú élettartam és a teljes önköltségen belül az üzemanyag költség legkisebb hányada miatt más megoldáshoz viszonyítva kedvező. Üzembiztos, piacképes, szabályozható erőmű, nem jelent potenciális veszélyforrást, mint a felhalmozott nukleáris arzenál.

A hazai atomipar jelentős tudás bázissal rendelkezik, nemcsak a paksi üzemi tapasztalatok kapcsán, hanem egyetemi oktatás, kutató bázis, stb. Erre alapozva van esély a teljesen leépült magyar erőmű ipar újjáépítésére. A fejlesztés elősegíti a régóta esedékes és sajnos megszakadt generációváltást a hazai erőmű rendszerben és nem utolsósorban munkahely teremtő hatású lesz, különösen a létesítés hosszú időszakában. Újabban nemzetközi vizsgálatok is megerősítették a Paks II.-nek a létjogosultságát. Itt hivatkozom arra a tanulmányra (kivétel látható), amely 22 ország, 181 erőművével kapcsolatban vizsgálta meg a villamos energiatermelési költségeket, természetesen a teljes élettartamot figyelembe véve. Látható, hogy ezek a kék oszlopok azok, amelyek különböző kamatlábak mellett egyértelműen mutatják a hagyományos gázturbinás és szén erőművekkel szemben az atomerőműnek a gazdaságosságát. Még jobb a helyzet, ha ugyanezt a megújulókkal kapcsolatban tesszük meg. Láthatjuk, hogy ezek a megújuló villamos energia költségek a 40-45 ill. 360-370 US \$/MWh között mozognak, amik lényegesen magasabbak az előző ábrán bemutatott atomerőműhöz képest.

Végezetül néhány szót szeretnék szólni – megragadva ezt a nyilvánosságot és a témánkat is – a következőről, melynek azt a címet adtam, hogy **„Bizonytalanságok a nemzeti energiapolitikában”**. Az országban is, az energetikában is és különösen a villamos energia iparban 2010. óta igen kedvező folyamatok indultak meg, ami az energetikai tulajdon visszaszerzésében és a közösségi kormányzati állami felelősségvállalásban mutatkoztak meg. Sajnálatos tapasztalat, hogy mintha a szakmai szempontok mostanában egyre inkább háttérbe szorulnának. Elfogadhatatlan az a kormányzati szándék, hogy külföldi Managerek vezessék az atomerőművet. Társulatunk tiltakozott, azóta is tiltakozik, amelyhez a Villamos Szakszervezet csatlakozott, de sajnálatos módon a többi szakmai szervezet ezzel a kérdéssel kapcsolatban hallgatott. A tervezett intézkedés azt a hamis látszatot keltene, mintha a hazai szakértelem nem lenne elegendő, pedig a valóságban ennek pont az ellenkezője igaz, amit számtalan nemzetközi szakmai felülvizsgálat is bizonyít, de ha valaki a mai előadásokat végighallgatta, akkor ismételtlen meggyőződhetett róla. A kipróbált magyar üzemeltetőket is indokolatlanul sértené, bizonytalanságot és egzisztenciális félelmet keltene a dolgozóknak, pszichikai terhet jelentene, ami károsan hat az üzembiztonságra. A vezérigazgató úr előadásában erre egy ponton ki is tért.

Több mint egy évtizedes követelése volt a felelős civil szakmának a nemzeti villamos társaság létrehozása. Most az energetikai tulajdon és ennek révén a közszolgáltatások visszaszerzése lehetőséget teremtett arra, hogy az állami tulajdonú MVM tevékenysége a villamos energia mellett gázellátással bővülve **Nemzeti Energia Szolgáltató** legyen. Nem illik ebbe a koncepcióba az Első Nemzeti Közmű Szolgáltató Zrt., amely az MVM-en kívül jött létre és nem csak energetikai tevékenységeket integrálna, mintha az MVM lebontása került volna napirendre. A Paks II. a Miniszterelnökség felügyelete alá kerül és már az is elhangzott, hogy a Paksi Atomerőmű az MVM-ről leválik. Ezt is vizsgálják. Mindezekből az következik, hogy változatlanul fontos feladatai vannak az energetikai civil szakmai szervezeteknek is, ha a haza jövőjét akarják szolgálni.

Köszönöm a figyelmüket!